

Рецензія

офіційного рецензента, кандидата медичних наук, доцента, завідувача кафедри
медицини катастроф та військової медицини

Полтавського державного медичного університету

ГОРДІЄНКО ЛЮДМИЛИ ПЕТРІВНИ

на дисертацію аспіранта заочної форми навчання кафедри громадського
здоров'я, менеджменту та медичної експертизи

КОРНЕТИ ОЛЕКСАНДРА МИКОЛАЙОВИЧА

на тему: «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої функціонально-
організаційної моделі надання медичної допомоги військовим в умовах
російсько-української війни», яка подана до захисту на здобуття ступеня
доктора філософії до разової спеціалізованої вченої ради, створеної при
Полтавському державному медичному університеті з галузі знань 22 «Охорона
здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

1. Ступінь актуальності обраної теми

Повномасштабна агресія російської федерації у лютому 2022 року спровокувала критичне навантаження на національну систему охорони здоров'я, поставивши перед нею виклики історичного масштабу. Пріоритетним завданням стало надання медичної допомоги військовослужбовцям, які зазнають уражень сучасними високоточними та далекобійними засобами озброєння. Специфікою російсько-української війни є поєднання методів класичної війни та новітніх військових технологій, що зумовлює високий рівень летальності та поширеність складних політравм. Наукова значущість обраної теми визначається необхідністю аналізу трансформації військової медицини, яка в умовах ескалації змушена оперативно впроваджувати нові протоколи лікування та управлінські стратегії.

Усе вищенаведене свідчить про актуальність та своєчасність теми дисертаційного дослідження Корнети Олександра Миколайовича, яке присвячене обґрунтуванню та розробці заходів оптимізованої функціонально-

організаційної моделі надання медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Дисертаційна робота Корнети Олександра Миколайовича є завершеною науковою працею, що виконана на сучасному академічному рівні. Здобувач довів актуальність обраної теми досліджень, здійснив детальний розгляд та аналіз робіт українських та закордонних вчених, які стосуються тематики дисертаційної роботи. Проведено значну кількість досліджень, на підставі яких обґрунтовано та розроблено функціонально-організаційну модель надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах російсько-української війни, в якій концептуально вирішена проблема взаємодії між закладами охорони здоров'я, вплив суб'єктів управління – Кабінету Міністрів України та низки міністерств (Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства Оборони України, Мінцифри та ін.). Основні положення та висновки дисертаційного дослідження є науково-обґрунтованими, підтвердженими отриманими даними та апробованими на наукових форумах, що засвідчує їх достовірність та відповідність поставленим завданням.

Загалом, за результатами дисертаційного дослідження опубліковано 11 наукових праць: 3 статті у наукових фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 3 статті в іноземних наукових виданнях, індексованих у міжнародній наукометричній базі Scopus, 4 роботи у матеріалах науково-практичних конференцій та 1 публікація в колективній монографії.

Робота є фрагментом науково-дослідних робіт Полтавського державного медичного університету: «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації підходів до управління та організації різних видів медичної допомоги дорослому та дитячому населенню в період реформування галузі охорони здоров'я» (номер державної реєстрації – 0119U102926, термін виконання 2018-2022 рр.) та «Дослідження детермінант здоров'я та наукове обґрунтування підходів до організації медичної допомоги та обслуговування різних контингентів населення у період розвитку системи охорони здоров'я» (номер державної реєстрації – 0122U 201336, термін виконання 2023-2027 рр.).

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Наукова новизна дисертаційної роботи підтверджується отриманими новими даними, де здійснено комплексне вивчення проблем організації медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни, що слугувало теоретичним обґрунтуванням розробки оптимізованої функціонально-організаційної моделі надання медичної допомоги військовослужбовцям, основними інноваційними елементами якої стали: наглядова рада, в яку входять ветерани, родичі військовослужбовців, меценати, які можуть інвестувати в заклади охорони здоров'я, інші стейкхолдери; здійснення опитувань, що через медичну інформаційну систему дозволять визначити задоволеність пацієнтів наданням медичної допомоги.

Запропоновано в посадові обов'язки фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб включити супровід пацієнта-військовослужбовця на етапах надання медичної допомоги та підтримку у налагодженні комунікацій з іншими немедичними установами – територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, соціальними службами.

Обґрунтовано та конкретизовано усі етапи надання медичної допомоги з визначенням закладів охорони здоров'я і дійових осіб, які виконують ту чи іншу функцію. Модель представлена як одне ціле від евакуації пораненого військовослужбовця до лікування в загальних, кластерних і надкластерних закладах охорони здоров'я. Набуло подальшого розвитку розкриття автором факторів задоволеності пацієнтів медичною допомогою, які суб'єктивно виявляються в милосерді та дотриманні деонтології з боку медичного персоналу.

Водночас, наголошується на важливості відповідального ставлення до власного здоров'я та прихильності до призначеного лікування з боку пацієнтів-військовослужбовців. При цьому, не менш важливим є науковий внесок здобувача у подальший розвиток дослідження потреби пацієнтів-військовослужбовців у наданні медичної допомоги через їхню обізнаність організацією медичної допомоги.

4. Наукова обґрунтованість та відповідність теми дисертації отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація виконана на сучасному науково-методичному рівні та базується на достатньому обсязі матеріалу, а саме: матеріалів Державної служби статистики України; звітів військової частини А3114 за 2021-2024 рр.; 352 анкет Hospital Consumer Assessment of Healthcare Providers and Systems («Оцінка надавачів і систем охорони здоров'я споживачами лікарень» (HCAHPS) для визначення задоволеності пацієнтів, які знаходилися на стаціонарному лікуванні у військових госпіталях Лубен і Полтави; 26 анкет лікарів, які працюють з пацієнтами-військовослужбовцями; 199 науково-інформаційних джерел; нормативно-правових актів, що регулюють організацію медичної допомоги військовослужбовцям.

Сучасні наукові методи, що були використані в дослідженні, дозволили в повному обсязі вирішити мету та завдання дисертаційної роботи, які сформульовані чітко і цілком реалізовано у викладених результатах власних досліджень та висновках. Дослідження проведені на високому науково-методичному рівні, їх результати обґрунтовані, інформативність та достовірність їх статистично доведена.

Висновки дисертаційної роботи логічно відображають встановлені автором закономірності.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Корнета Олександр Миколайович продемонстрував навички вільного володіння методологією наукової діяльності, адже самостійно визначив мету, завдання дослідження, провів інформаційний пошук та аналіз наукової літератури щодо теми дослідження, розробив програму дослідження та визначив його етапи, обґрунтував вибір напрямку та об'єкту дослідження, здійснив аналіз динаміки контингенту ветеранів війни в Україні, що потребують медичної допомоги (учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни), організував і провів анкетування репрезентативної групи пацієнтів та медичних

працівників, виконав аналіз та статистичну обробку отриманих даних, запропонував, обґрунтував і розробив функціонально-організаційну модель надання медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни. Здобувачем зібраний первинний матеріал, проведено статистичний та інформаційний аналіз, систематизовані отримані результати дослідження, сформульовані висновки і рекомендації. У надрукованих в співавторстві публікаціях участь дисертанта є визначальною.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що здобувач доповнив теорію соціальної медицини в частині вчення про організацію медичної допомоги військовослужбовцям під час війни.

Практичне значення дисертаційної роботи також не викликає сумнівів. Результати дослідження є підставою для створення якісно нового підходу до медичної допомоги військовослужбовцям під час війни; розробки інноваційного комплексу заходів медичної допомоги військовим під час війни через введення наглядової ради, в складі якої є ветерани, родичі військовослужбовців, меценати, які можуть інвестувати в заклади охорони здоров'я, інші стейкхолдери. Досягнення дисертаційної роботи дозволяють використовувати логічну модель медичної допомоги військовослужбовцям під час війни з визначенням її критеріїв та індикаторів з метою оцінки ефективності моделі; доповнення освітніх програм громадського здоров'я, соціальної медицини, сімейної медицини, військової медицини з питань тактичної медицини та організації надання допомоги постраждалим під час війни; введення питань з тактичної медицини, організації надання медичної допомоги військовослужбовцям до освітніх програм підготовки лікарів, медичних сестер, парамедиків на до- та післядипломному рівнях.

Свідченням практичного значення роботи є результати впровадження запропонованих нововведень в практичну діяльність Сумської обласної клінічної лікарні, в освітній процес і наукову діяльність низки закладів вищої медичної освіти, про що є відповідні акти впровадження.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація викладена українською мовою на 234 сторінках і складається із анотації українською та англійською мовами з ключовими словами, переліку умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів, вступу, огляду літератури, розділу програми, матеріалів і методів дослідження, чотирьох розділів власних досліджень, висновків та практичних рекомендацій, списку використаних джерел (199 найменувань, із них 127 – кирилицею, 72 – латиницею) та п'яти додатків.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до встановлених вимог до рукописів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, визначених чинними нормативно-правовими актами.

В анотації дисертації окреслено розв'язану науково-практичну проблему, подано основні результати та практичну значущість отриманих даних.

У вступі розкрито актуальність обраної теми, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, обгрунтовано зв'язок теми з науковими програмами. Також наведено характеристику наукової новизни та практичного значення результатів, представлено дані про апробацію матеріалів дисертації, особистий внесок здобувача у виконання роботи й відомості про публікації за темою дослідження.

У розділі огляд літератури, що включає чотири підрозділи, дисертант систематизував та проаналізував сучасні наукові дані щодо організації медичної допомоги військовим на різних рівнях її надання. Окрему увагу приділено впливу війни на стан здоров'я військовослужбовців та їхньої потреби в наданні медичної допомоги, а також проблемам в організації медичної допомоги пораненим, які постають в ході російсько-української війни. Проведений аналіз дозволив виявити недостатньо досліджені аспекти проблеми та обгрунтувати необхідність пошуку оптимізованої холістичної моделі надання медичної допомоги військовим під час російсько-української війни.

У розділі Програма, матеріали і методи дослідження автором детально описано дизайн дослідження, який передбачав виконання шести взаємопов'язаних етапів та застосування комплексу методів дослідження відповідно до кожного етапу дослідження, а саме: системного підходу,

бібліосемантичного, статистичного, епідеміологічного, демографічного, економічного, експертних оцінок, організаційного експерименту та описового моделювання. Такий підхід забезпечив послідовність виконання роботи, дозволив отримати репрезентативні за змістом та обсягом результати власних досліджень, опрацювати та систематизувати їх, сформулювати висновки і практичні рекомендації.

Результати, виконаних особисто здобувачем досліджень, відображені у чотирьох розділах дисертації. Так, у **третьому розділі** наведені результати аналізу динаміки контингенту ветеранів війни в Україні за 2021-2026 рр.; роботи стаціонару Полтавського військового госпіталю під час російсько-української війни за 2021-2023 рр.; контингенту пацієнтів в наданні медичної допомоги військовослужбовцям Полтавського військового госпіталю у 2022-2023 роках.

Встановлено достовірне збільшення у 3,6 рази ($p < 0,0001$) учасників бойових дій в Україні за період 2021-2026 рр., а також лінійне зростання кількості учасників війни та осіб з інвалідністю внаслідок війни за 2023-2026 рр. З'ясовано, що за звітний період кількість пацієнтів, які проходили лікування в лікарні, зросла на 14,75% порівняно з 2022 роком і була найбільшою серед військовослужбовців, які проходять контрактну службу. Виявлено зростання госпіталізованих осіб контрактної служби протягом 2022–2023 рр. у хірургічному відділенні з 533 до 617 осіб (темپ приросту — 15,76%). Найбільш інтенсивне збільшення кількості пацієнтів спостерігалось у травматологічному відділенні, де показник зріс із 289 до 671 особи, що становить 132,18% приросту. Уточнено, що хірургічні захворювання займають провідні позиції в структурі захворюваності. Середня тривалість лікування хворих в стаціонарі була найбільшою в неврологічному відділенні – 19,6 у 2023 році.

У **четвертому розділі** дисертант досліджує нормативно-правову базу надання медичної допомоги військовослужбовцям та цивільному населенню під час війни. Встановлено, що стаціонарна допомога військовослужбовцям гарантується наказами Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони України, в яких визначається структура, функції роботи лікарень та алгоритм надання медичної допомоги в закладах

охорони здоров'я. Визначено, що військові дії приносили людські втрати, і в той же час потребували мобілізованих та відновлених бійців для виконання поставлених завдань, для цього Міністерством оборони України був створений наказ про військово-лікарську комісію. З'ясовано, що для рівномірного навантаження на заклади охорони здоров'я, Міністерство оборони України регламентує наказом розподілення ролей виконання обов'язків надання медичної допомоги військовослужбовцям. Виявлено, що медичне сортування пацієнтів у ситуаціях, коли кількість постраждалих значно перевищує звичайні можливості медичної системи, підпорядкована наказу Міністерства охорони здоров'я України.

П'ятий розділ присвячений вивченню задоволеності пацієнтів лікуванню в госпіталі та поінформованості населення щодо медичної допомоги військовослужбовцям. Для цього дисертантом був проведений факторний наліз та вивчення попиту населення через інструмент «Google Trends».

Опитування пацієнтів військового госпіталю показало, що основними компонентами факторного аналізу, які впливали на задоволеність пацієнтів з боку медичного персоналу були: «Деонтологія» і «Милосердя». В той же час з боку пацієнта – «Відповідальність за своє здоров'я» і «Прихильність до лікування». Встановлено, що запит користувачів Google населення України з початком війни змінився в бік життєвої безпеки, вибору військового госпіталю, перевага якому залежить від потужності, можливостей та етапу надання медичної допомоги – на початку евакуації обирається найближчий Військово-медичний клінічний центр Північного регіону, і долікування проводиться у більш віддалених від військових дій локаціях, таких, як Львівський обласний госпіталь ветеранів війн та репресованих ім. Ю. Липи. З'ясовано, що високим попитом користується у населення надання домедичної допомоги, оскільки це питання стосується не лише військовослужбовців, але і цивільного населення, яке ризикує під час повітряної тривоги потрапити під ворожий обстріл та отримати поранення.

Отримані на попередніх етапах дослідження дані стали підґрунтям для розробки і представлення у **шостому розділі** оптимізованої функціонально-організаційної моделі надання медичної допомоги військовослужбовцям під час

російсько-української війни, в основу якої покладено методологію моделі системи SADT (Structured Analysis and Design Technique) із урахуванням виявлених недоліків чинної форми медичної допомоги, кінцевою метою якої є повернення військовослужбовця в суспільство працездатним. Запропонована модель включає суб'єкт та об'єкт управління з чітко встановленими функціями на кожному з етапів її надання, концептуально вирішена проблема взаємодії між закладами охорони здоров'я, вплив суб'єктів управління – Кабінету Міністрів України та низки міністерств (Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства Оборони України, Мінцифри та ін.). Експерти надали високу оцінку запровадження моделі на практиці, від $9,2 \pm 1,0$ до $9,9 \pm 0,8$, що в цілому сприятиме виконанню поставленої мети.

Запропоновані нововведення мають безперечну наукову та практичну цінність, їх реалізація матиме суттєвий медичний і соціально-економічний ефект.

Висновки і практичні рекомендації повністю відповідають поставленій меті та завданням, змістовні, достовірні, конкретні, ґрунтуються на результатах проведених досліджень.

8. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Результати дисертаційного дослідження рекомендуються для подальшого використання у практичній діяльності лікарів-організаторів, медичних працівників закладів первинної та спеціалізованої медичної допомоги. Основні положення дисертації можуть бути впроваджені в освітній процес для підготовки професійних медичних кадрів у закладах вищої медичної освіти України на до- та післядипломному рівнях.

9. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

За результатами аналізу матеріалів дисертаційної роботи та публікацій Корнети Олександра Миколайовича «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої функціонально-організаційної моделі надання медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни» не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації даних.

10. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

1. Робота написана академічною українською мовою з дотриманням вимог до написання наукових робіт. Проте, у тексті наявні окремі стилістичні та технічні помилки, а також громіздкі таблиці, які варто було б винести в додатки.

2. У дослідженні нормативно-правової бази надання медичної допомоги військовослужбовцям бажано було б більш чітко систематизувати нормативні документи за функціональним призначенням, зокрема, стаціонарної допомоги та реабілітації військовослужбовців з урахуванням етапів та алгоритмів їх надання.

3. У висновках, де зазначено Кабінет Міністрів України як суб'єкт управління, варто конкретизувати і інші суб'єкти управління, які реалізують державну політику у сфері надання медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни на різних управлінських рівнях.

В цілому наведені зауваження не є принциповими та не знижують якості дисертації, не впливають на актуальність, наукову та практичну цінність роботи.

В якості дискусії хотілося б отримати пояснення дисертанта про наступне:

1. У Вашій роботі йдеться про важливість евакуації поранених. Яким чином формувалися маршрути пацієнтів на етапах евакуації під час воєнних дій?

2. Чи вивчали Ви яким чином суб'єкти управління, зазначені у дисертаційній роботі, реагували на зростання частки санітарних втрат та зміни її структури з початку повномасштабного вторгнення російської федерації?

11. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

На підставі представленого аналізу вважаю, що дисертація Корнети Олександра Миколайовича на тему : «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої функціонально-організаційної моделі надання медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни» є цілком завершеною, самостійно виконаною науковою роботою, яка вирішує актуальне науково-практичне завдання і суттєво доповнює теорії соціальної медицини в частині сучасних знань щодо удосконалення організації медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни.

Дисертація Корнети Олександра Миколайовича «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої функціонально-організаційної моделі надання медичної допомоги військовим в умовах російсько-української війни» виконана на високому науково-методичному рівні і за своєю актуальністю, обсягом виконаного дослідження та вагомістю отриманих результатів, достовірністю основних положень, висновків, науковою новизною та практичним значенням повністю відповідає вимогам щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідно до Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Автор, Корнета Олександр Миколайович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний рецензент:

кандидат медичних наук, доцент
завідувач кафедри медицини
катастроф та військової медицини
Полтавського державного
медичного університету

Людмила ГОРДІЄНКО